

Uczenie się Przez Całe Życie i wolontariat w Europie: wnioski na podstawie raportów narodowych październik 2011

Nick Ockenden (IVR)

1. Wprowadzenie: raporty narodowe

Jednym z podstawowych osiągnięć projektu VALUE było opracowanie szeregu raportów narodowych. Każdy z partnerów z danego kraju przygotował raport, opisujący charakter i wymiar współpracy pomiędzy Uniwersytetami Uczenia się Przez Całe Życie (ULLL) a organizacjami, zaangażowanymi w tworzenie i wspieranie wolontariatu, włączając w to dobre praktyki i pokonywane trudności.

Poniższe opracowanie opiera się na raportach narodowych z 12 krajów europejskich, napisanych w okresie od końca 2009 do lata 2011. Jest to poszerzenie raportu wstępnego, powstałego w kwietniu 2010r. Zawarte w raporcie spostrzeżenia i wnioski mają służyć pokazaniu ogólnego obrazu zagadnienia, szczegółowe informacje są zawarte w raportach narodowych, dostępnych na stronie internetowej www.valuenetwork.org.uk.

2. Obraz Europy

W celu opisania różnorodności działań pomiędzy uniwersytetami a wolontariatem w Europie zaprezentowano trzy modele współpracy – od bardzo szerokiej po bardzo znikomą. Nie sugerujemy, że pierwszy model jest lepszy od drugiego, ale pokazujemy różnorodność praktyki. Każdy z modeli reprezentuje grupę krajów, w których ten rodzaj współpracy istnieje. W niektórych krajach pomimo przypisania do jednego modelu, występują w nim cechy innego modelu i te granice często się zacierają. Poniżej zostaną podane cechy charakterystyczne każdego z modeli.

3. Model pierwszy: pełna współpraca

3.1 Opis

Ten model obejmuje Wielką Brytanię, Niemcy, Holandię i Hiszpanię, gdzie obserwuje się przykłady szerokiej współpracy. Uniwersytety oferują możliwości kształcenia dla pracowników organizacji wolontariackich i wolontariuszy. Przykładowo w Wielkiej Brytanii ankieta przeprowadzona przez Uniwersytet w Liverpool wykazała, że 23 z 128 uniwersytetów oferują kursy i studia wyłącznie dla pracowników sektora wolontariackiego i samych wolontariuszy.

Współpraca ta ma indywidualny charakter, ponieważ w Wielkiej Brytanii uniwersytety posiadają niezależność w rozwijaniu własnych programów nauczania. Przykładowo Uniwersytet w Liverpool i fundacja National Trust rozwinęły innowacyjną współpracę, którą cechuje to, że pracownicy naukowci prowadzą wykłady i krótkie kursy dla przedstawicieli lokalnej społeczności i dla wolontariuszy na temat historii i architektury obiektów, nad którymi pieczę sprawuje fundacja. Wolontariusze wykorzystują nabytą wiedzę podczas swoich dyżurów w roli opiekunów grup zwiedzających lub oprowadzających po zabytkach. Wolontariusze mogą również starać się o uzyskanie stopnia licencjata w tym zakresie.

W Hiszpanii prowadzone są również uniwersyteckie kursy szkoleniowe dla wolontariuszy, przygotowane specjalnie w ramach współpracy z organizacjami wolontariackimi. W Niemczech 50 instytucji w całym kraju oferuje różne formy edukacji dorosłych. Uniwersytet Duisberg-Essen's realizuje projekt UNIAKTIV, w ramach którego opracowano ponad 300 możliwości kształcenia dla studentów - przedstawicieli lokalnych fundacji i organizacji pożytku publicznego (wśród nich strategie rozwoju marketingu lub administracja)

3.2 Charakterystyka

Wolontariat jest popularny w Niemczech, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. Ankiety przeprowadzone w Anglii dowodzą, że 40% społeczeństwa pracuje w roli wolontariusza przynajmniej raz w roku w jakiejś grupie, klubie lub organizacji, natomiast w Niemczech 34% społeczeństwa podejmowało pracę wolontariacką w 2008r. Jest to związane z długą historią wolontariatu, dążeniem do podniesienia poziomu profesjonalizmu sektora wolontariackiego, gwałtownego wzrostu liczby wynagradzanych pracowników w tym sektorze. Wolontariat jest w tych krajach dobrze postrzegany i wysoko oceniany przez aparat rządzący.

W Holandii, przykładowo, rząd sponsoruje akcję 'National Compliment', doroczną nagrodę dla najlepszego projektu wolontariackiego. Rządy tych krajów są zainteresowane łączeniem wolontariatu z zatrudnieniem, co w dobie globalnej recesji jest bardzo korzystne, pozwala na powolne odrodzenie i obniżenie kosztów publicznych.

W Hiszpanii długo przed recesją skupiono się na organizowaniu wakacyjnych kursów szkoleniowych dla bezrobotnych, podczas gdy w Holandii rząd współpracował z sektorem wolontariackimi w celu przeprowadzenia „Oceny Uczenia się Przez Całe Życie” jeszcze przed ekonomicznym kryzysem w 2008r.

Nawet w przypadku dobrego powiązania uczelni z wolontariatem, prawdziwe wyzwanie stanowi finansowanie i organizacja struktury. Jest to szczególnie ważne w Wielkiej Brytanii, gdzie zmiany polityki edukacyjnej spowodowały dramatyczny wzrost kosztów kształcenia indywidualnych studentów, bezpośrednio zagrażając istnieniu niektórych kursów na uniwersytetach. Niemcy również doświadczają takich wyzwań. W praktyce kursy dokształcające lub kontynuacyjne są ujęte w sztywnej strukturze, która ogranicza możliwość dostosowania ich do potrzeb i charakterystyki organizacji pożytku publicznego lub możliwość wprowadzenia odpowiednich tematów.

4. Model drugi: częściowa współpraca

4.1 Opis

Ten model jest charakterystyczny dla Austrii, Włoch i Słowacji. W każdym z tych krajów obserwuje się częściową współpracę pomiędzy uniwersytetami a wolontariatem, chociaż uwaga skupiona jest na wolontariacie studentów czyli pracy studentów na rzecz organizacji wolontariackich. Aczkolwiek są ciekawe jednostkowe przykłady współpracy. We Włoszech wolontariusze i pracownicy organizacji wolontariackich są zapraszani na uniwersytety, żeby opowiadać o swojej pracy. Są również realizowane wspólne projekty badawcze. Austria prezentuje inną formę współpracy – organizowanie szkoleń przez uniwersytety dla menedżerów-wolontariuszy.

4.2 Charakterystyka

Wolontariat w tych krajach jest dość popularny, w Austrii – 44%, na Słowacji – 33%. We Włoszech liczba ta jest mniejsza, ale gwałtownie rośnie ilość organizacji wolontariackich – o 153% w 2003 roku w porównaniu z 1995r, choć nie przekłada się to na wzrost liczby wolontariuszy. Ma to związek z regulacjami prawnymi i ze wsparciem wolontariatu przez organizacje rządowe. Na Słowacji takiego rodzaju wsparcie dostrzegane jest w odniesieniu do wolontariatu młodzieży i wolontariatu bezrobotnych. We Włoszech istnieje Struktura Prawna dot. Wolontariatu, która definiuje i zasady działania tego sektora.

System Uczenia się Przez Całe Życie jest w tych krajach dość dobrze ugruntowany, jakkolwiek jest ograniczony do pewnych sektorów (wyłącznie edukacja i konsulting na Słowacji). Równocześnie liczba uczestników tego systemu może być znikoma – jak to jest we Włoszech, gdzie tylko 6% społeczeństwa uczestniczyła w 2005r. w jakichkolwiek formach Uczenia się

Przez Całe Życie. Rządy tych krajów wspierają rozwój tego systemu. Przykładowo w Austrii opracowano narodową strategię Uczenia się Przez Całe Życie i stworzono Austriacką Grupę Roboczą ds. Uczenia się w Późniejszym Życiu.

Podsumowując świadomość istnienia sektora wolontariackiego jest dość ograniczona. Ograniczona jest również świadomość potrzeb edukacyjnych wolontariuszy. Chociaż istnieją przykłady dobrych praktyk, w krajach tych zauważa się znaczne zróżnicowanie sytuacji w zależności od regionu.

5. Model trzeci: bardzo ograniczona współpraca

5.1 Opis

Ten model odpowiada takim krajom jak Polska, Słowenia, Rumunia, Węgry i Turcja. Odnotowuje się w nich bardzo ograniczoną lub nawet brak współpracy pomiędzy uniwersytetami i organizacjami, angażującymi wolontariuszy. Ograniczona współpraca odnosi się głównie do wolontariatu studentów. Zdarzają się kursy z zakresu Usług dla Społeczeństwa (w Turcji), których uczestnicy są zobowiązani do odpracowania 28 godzin jako wolontariusze w organizacji pożytku publicznego w ciągu jednego semestru. Podobnie w Słowenii uniwersytety wymagają od studentów podejmowania zadań wolontariackich od 1 do 3 miesięcy i jest to warunkiem ukończenia studiów. Zdarzają się również dobrowolne akcje wolontariacie – np. studenci Károly Róbert College promują i organizują akcje oddawania krwi na rzecz Węgierskiego Czerwonego Krzyża a studenci ELTE University w Budapeszcie prowadzą akcję 'Add tovább' („Podaj dalej”) na rzecz organizacji wspierających rodziny biedne.

Działania poza wolontariatem studenckim są w tych krajach rzadkością. W Turcji na Uniwersytecie Sakarya prowadzi się jednostkowe kursy dotyczące sektora wolontariackiego. W Polsce 16 uniwersytetów współpracuje z Uniwersytetami Trzeciego Wieku. Pracownicy Uniwersytetu Warszawskiego podejmują się prowadzenia wykładów na rzecz seniorów lub prowadzą kursy, koordynowane przez Centralne Stowarzyszenie Wolontariuszy.

Powyższe kraje zostały zaliczone do modelu, w którym zrozumienie powiązania uniwersytetów z wolontariatem jest dość ograniczone. Tym niemniej w niektórych przypadkach podejmowane są ciekawe inicjatywy współpracy.

5.2 Charakterystyka

Kraje te wykazują niski stopień zaangażowania społeczeństwa w wolontariat: Polska 10%, Węgry 11%, Rumunia 14%. Historia wolontariatu w tych krajach jest również dość krótka, ponieważ działania wolontariacie były podejmowane po

odzyskaniu wolności w 1989r. Oznacza to, że świadomość wolontariatu w społeczeństwie jest bardzo indywidualne i nie wspierane żadnymi regułami prawnymi. Brak jest wsparcia wolontariatu przez administrację rządową.

Sytuacja ulega powoli poprawie. W Polsce w 2003 r. powstał dokument „Prawa wolontariatu i działalności na rzecz pożytku publicznego”, który wskazuje na zmianę trendów w polityce. W Rumunii i Turcji gwałtownie rośnie ilość niezależnych centrów wolontariackich. Pomimo, że sektor edukacyjny oferuje szeroki wachlarz form edukacji dorosłych i kursów doszkalających wakacyjnych, nie są one organizowane w kontekście „Uczenia się Przez Całe Życie” wolontariuszy. Proces boloński stanowi dla tych krajów katalizator działań, co potwierdza analiza sytuacji w Słowenii. Wyzwaniem jest powiększenie liczby dorosłych 25-64, którzy uczestniczyliby w tych krajach w procesie Uczenia się Przez Całe Życie (obecnie stanowią ok. 2%).

6. Czynniki wpływające na poziom współpracy.

Analiza narodowych raportów wskazuje na liczne czynniki, które mają wpływ na współpracę pomiędzy sektorem edukacji i sektorem wolontariatu.

Są to:

- Popularność wolontariatu. Obejmuje to udział społeczeństwa w działaniach wolontariackich i poparcie ze strony organów rządowych. Ważne są również czynniki historyczne i kulturowe. W krajach postkomunistycznych we Wschodniej Europie obowiązywał „obowiązkowy Wolontariat”, które zmuszał ludzi do działań poza godzinami pracy na rzecz społeczności lokalnych lub akcji ogólnonarodowych. Spowodowało to w wielu przypadkach niechęć i podejrzliwość wobec akcji wolontariatu. Brakuje również odpowiedniej infrastruktury dla działań organizacji wolontariackich.
- Stopień zrozumienia i poszanowania dla wolontariatu przez władze, organizacje rządowe i indywidualne osoby. Tam, gdzie powiązano Wolontariat z zatrudnieniem, uwidacznia się lepsza współpraca pomiędzy sektorami.
- Entuzjazm, zainteresowanie i zaangażowanie osób indywidualnych – pracowników uniwersytetów. W wielu krajach, gdzie zauważa się ścisły związek uniwersytetów i wolontariatu, powodzenie zależy od działań indywidualnych osób.
- Wzajemne zainteresowanie i świadomość potrzeb pomiędzy uniwersytetem a sektorem wolontariackim. Brak informacji o działaniach obu stron jest prawdziwą przeszkodą.

- Poziom finansowania działań sektora wolontariackiego. Ograniczenie wydatków limituje podejmowane działania i powoduje recesję we współpracy we wszystkich krajach, gdzie przeprowadzano analizy.